

Відділ культури і туризму
виконавчого комітету Славутицької міської ради
Славутицька міська централізована
бібліотечна система

***„Зачарований людською
красою”***

До 100-річчя з дня народження
Михайла Стельмаха

Бібліографічний покажчик

Славутич

2012

Даний бібліографічний покажчик підготовлений відділом бібліотечно-бібліографічного обслуговування Загальноміського бібліотечно-інформаційного центру м. Славутича.

Видання присвячене відзначенню у 2012 році 100-річчя від дня народження Михайла Стельмаха – видатного українського письменника, одного з видатних художників слова – поета і прозаїка, драматурга і фольклориста, публіциста і кіносценариста.

Покажчик містить біографію, публікації про твори письменника, видання та статті про його життя і творчість, розробки уроків, позакласних заходів, сценаріїв, інтернет-ресурси про життя і творчість М. Стельмаха.

Матеріал розміщений за розділами в алфавітному порядку.

Посібник розраховано на широке коло читачів.

Укладачі: Панова Л.І., Соловйова Л.О.,
Янченко О.О.

Комп'ютерний набір: Соловйова Л.О.

Відповідальна за випуск: Портная Н.В.

*Стельмах проголошує своє
естетично-філософське кредо, ліричне
сприйняття світу – «любити безмежно
життя і людей».*

В. Беляєв

Біографія письменника

Михайло Стельмах – один із найяскравіших знавців багатств української мови та її необмежених зображально-виражальних можливостей. Своїми поезіями, оповіданнями, повістями й романами він підніс рідне слово до високих вершин в українському письменстві ХХ ст. Завдяки цьому митець відбив глибинні площини народного життя, визначальні ознаки української ментальності, змалював типові народні характери. У його художньому світі земля і людина посідає центральне місце, де та вісь, за словами М.Рильського, навколо якої обертається цикл романів письменника. У цьому світі йде гостра боротьба правди й кривди, утверджується добро й заперечується зло. Стельмахівське осягнення етико-філософської системи народного буття, історії не може не знайти живого відгуку сьогодні в українській суспільній свідомості, для якої самоусвідомлення набуває першочергового значення.

Михайло Панасович Стельмах народився 24 травня 1912 року в селі Дяківцях Літинського району на Вінничині в незаможній родині. До дев'яти років разом з батьками жив в Одесі. В його родині панувала атмосфера шани до праці й повага до людини, любов до природи й краси, яку йому прищепила його мати-білоруска й батько, колишній кочегар на крейсері «Жемчужный» під час російсько-японської війни.

Одного разу ворожий снаряд влучив у котел, але Панас Стельмах, ризикуючи життям, кинувся в саме пекло і ліквідував пошкодження, врятувавши корабель. За цей героїзм його нагородили Георгіївським хрестом. Це Михайлові пригадали на комсомольських зборах: мовляв, він син офіцера царської армії (такі нагороди давали тільки офіцерам), «класово ворожого елемента», а тому не має права навчатися у Вінницькому педагогічному технікумі. Ледве вдалося батькові уладнати справу. І сина поновили на навчання. 1933 р. він перший у Дяківцях здобув вищу освіту.

Михайло Стельмах з матір'ю.

Стельмах почав друкувати поезії з 1936 р., коли вчителював у школах рідного Поділля, а згодом на Київщині, де викладав українську мову й літературу і невтомно записував українські народні пісні. Цей період свого життя письменник змалював у романі «Дума про тебе» (1969). Великий вплив на становлення М. Стельмаха як поета мав М.Рильський, який у його долі зіграв надзвичайно благодотворну роль. «Він сором'язливо показав мені свої вірші, од яких так і повіяло свіжим і своєрідним талантом, а також великий зошит

власноручних записів пісень — тексти з нотами»,— згадував поет-академік. У 1940 р. Стельмаха було прийнято в Спілку письменників України, а перша збірка «Добрий ранок» (1941) вийшла перед самою війною, її редактором був А. Малишко.

Війна застала поета в Білорусії, під Полоцьком, де він служив рядовим артилеристом-зв'язківцем. У жорстоких і кривавих боях його було тяжко поранено, вивезено в госпіталь на Урал, після лікування служив у караульній роті в Уфі. Та молодий боєць рветься на фронт — його скеровують спеціальним кореспондентом газети «За честь Батьківщини» (Перший Український фронт), де згодом він знову був важко поранений... Не покидав Стельмах і пера, пише пристрасні й полум'яні поезії, сповнені патріотизму й віри в перемогу над фашистами:

*Життя моє — атаки і походи,
На всіх шляхах гарматний ярий грім,
І піднялись в Дніпрі червоні води,
А за Дніпром пустіє отчий дім.
Життя моє — не пісня солов'їна —
Пожари, кров, натружене плече.
А за димами встала Україна —
І вража кров сторіками тече.*

У 1942 р. в Уфі й Воронежі за редакцією М.Рильського побачили світ збірки «За ясні зорі» і «Провесінь», а в 1944р. вийшла збірка оповідань «Березовий сік» за редакцією Ю. Яновського.

У грудні 1945 р. М. Рильський запросив Стельмаха як фольклориста на роботу в Інститут мистецтвознавства, фольклору й етнографії Академії наук України. Як учений, він виїжджає в наукові фольклорні експедиції й записує самоцвіти народної творчості, пише розділи до підручника для педагогічних інститутів «Українська народна поетична творчість» (1965). Водночас упорядковує й видає збірники українських народних пісень «Народні перлини» (1971), «Дівчина з легенди Маруся Чурай» (1974), «Думи. Історико-героїчний цикл» (1982) та ін.

М.Стельмах плідно працює і на літературній ниві. Зокрема, виходять його поетичні збірки «Шляхи світання» (1948), «Жито сили набирається» (1954), «Поезії» (1958), «Мак цвіте» (1968), чимало творів для дітей.

Особливо мистецький талант письменника розцвів у прозі. У 1949-1951 рр. побачили світ дві книги — «На нашій землі» і «Великі перелogi», що складають роман-хроніку «Велика рідня». Але славу й визнання йому принесли романи «Кров людська — не водиця» (1957), «Хліб і сіль» (1958), «Правда і кривда (Марко Безсмертний)» (1961), «Дума про тебе» (1969), «Чотири броди» (1979). Його перу належить ряд повістей: «Над Черемошем» (1952), автобіографічні «Гуси-лебеді летять» (1964), «Щедрий вечір» (1967); п'єси: «Золота метелиця» (1955), «На Івана Купала (Дума про Морозенка)», «Зачарований вітряк», «Кум королю» (1967), «Дума про любов» (1971). Життя М.Стельмаха пройшло в творчій і натхненній праці. Великий українець і гуманіст, громадянин і митець-філософ, він усього себе присвятив своєму народові, відкривши світові його духовне багатство, мужність і працелюбство, лагідність душі і її поетичність.

Стельмах-драматург невіддільний від Стельмаха-кінодраматурга. Він — автор багатьох літературних сценаріїв. Михайло Стельмах створив сценарій документального кінофільму «Живи, Україно!», брав участь у створенні кінофільмів за своїми творами «Над Черемошем», «Кров людська – не водиця», «Дмитро Горицвіт».

У 1978 році письменника було обрано дійсним членом Академії наук України. Він був науковим співробітником Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР.

М. Стельмах обирався депутатом Верховної Ради СРСР 6–9 скликань, був заступником голови Ради Національностей.

Жив у Києві у будинку письменників Роліті по вулиці Леніна (нині Богдана Хмельницького), 68.

Меморіальна дошка М. Стельмаха на будинку письменників Роліт у Києві

Помер Стельмах 27 вересня 1983 р., похований на Байковому кладовищі в Києві. Автори надгробного пам'ятника скульптор Ф.М. Согоян, архітектори Є.М. Стамо, М.М. Фещенко.

МИХАЙЛОВІ СТЕЛЬМАХУ.

Нехай не знає втоми та рука,
Що добре зерно в добру землю сіє,
Не зневажає чорні суховії
І щедра, як напровесні ріка.
Благословенна праця рільника,
Що оре цілину в ясній надії,
Пшеницю від полови він одвіє,
Як жнив кінчиться радість нелегка.
Щасливий воїн, що во ім'я миру
Свою підносить бойову сокиру,
Во ім'я правди кривду тне з плеча!
Хвала тому, хто людям у приполі
Несе слова, подібні хлібу й солі,
І співи, гідні слави сіяча!

Максим Рильський

Твори М. Стельмаха

Стельмах М.П. Твори в 7-ми томах. Т. 1. – К.: Дніпро, 1982. – 656 с.

Стельмах М.П. Твори в 7-ми томах. Т. 2. – К.: Дніпро, 1982. – 592 с.

Стельмах М.П. Твори в 7-ми томах. Т. 3. – К.: Дніпро, 1983. – 672 с.

Стельмах М.П. Твори в 7-ми томах. Т. 4. – К.: Дніпро, 1983. – 712 с.

Стельмах М.П. Твори в 7-ми томах. Т. 5. – К.: Дніпро, 1983. – 383 с.

Стельмах М.П. Твори в 7-ми томах. Т. 6. – К.: Дніпро, 1983. – 606 с.

Стельмах М.П. Твори в 7-ми томах. Т. 7. – К.: Дніпро, 1984. – 647 с.

Стельмах М.П. Вибрані твори. – К.: Сакцент Плюс, 2005. – 736 с.

Стельмах М.П. Вибрані твори у 2-х томах. Т.1. Чотири броди: Роман. – К.: Укр. письменник, 2003. – 594 с.

Стельмах М. "В твоїм грозівім полі, Україно...": Вірш // Україно, нене моя!: Сповідь, поезії, писанки...: Збірник / Упоряд. та приміт. О.Є. Шевченка. - К.: Веселка, 1993. - С. 231.

Стельмах М. П. Велика рідня: Роман-хроніка. Книга друга. Для серед. та ст. шк. віку. - К.: Веселка, 1981. – 413 с. – (Серія «Шкільна б-ка»).

Стельмах М. П. Кров людська – не водиця: Роман / Передмова Є. Гуцала, ілюстр. Б. Негоди. – К.: Дніпро, 1991. – 384 с.

Стельмах М. Матері // Книга про Матір: Українські поети XIX-XXI ст. - К.: Криниця, 2003. - С. 239.

Стельмах М. П. Правда і кривда (Марко Безсмертний): Роман. – К.: Дніпро, 1990. – 427с.

Стельмах М. Твори // Живиця: Хрестоматія укр. літ. XX ст.: У 2 кн. - Кн. 2 / За ред. М.М. Конончука; Упоряд. М.М. Конончук та ін. - К.: Твім інтер, 1998. - С. 88-96.

Стельмах М. Твори // Золотий гомін. Українська література: Хрестоматія для 11 класу середньої школи / Упоряд. О.С. Непорожній. - К.: Освіта, 1997. - С. 382-409.

Стельмах М. Твори (Уривки) // Жулинський М. Українська література: творці і твори: учням, абітурентам, студентам, учителям. - К.: Либідь, 2011. - С. 772-786.

Стельмах М. П. Чотири броди : Роман. – К.: Дніпро, 1995. – 592 с.

Про життя і творчість

Про відзначення 100-річчя з дня народження Михайла Панасовича Стельмаха: Постанова Верховної Ради України

від 14 березня 2012 р. № 4515-VI // Урядовий кур'єр. - 2012. - 30 березня. - С. 12.

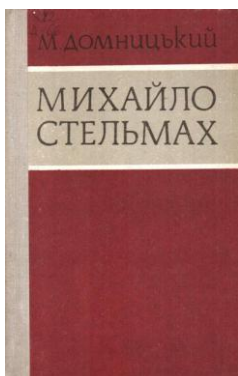
Андрусенко В.П. и др. Михаил Афанасьевич Стельмах. Роман "Правда и кривда" ("Марко Бессмертный") // 50 знаменитых украинских книг. - Харків: Фоліо, 2004. - С. 338-345.- (100 знаменитых).

Бернадська Н.І. Михайло Стельмах. Основні віхи життя і творчості. "Правда і кривда", "Чотири броди" // Бернадська Н. Українська література ХХ століття: Довідник. – К.: Знання-Прес, 2007. – С. 159-166.

Білоцерківець Н. Хліб і сіль Михайла Стельмаха: До 80-річчя від дня народження // Українська культура. – 1992. – № 5. – С. 8.

Грибіниченко Т., Козачук Г. Ідея безсмертя народу і торжества правди в романі Михайла Стельмаха "Правда і кривда" // Т. Грибіниченко, Г. Козачук Г. Вчимося писати твір з української літератури: 8-11 класи. – К.: Либідь, 2000. – С. 205-210.

Дружба, гартована війною : Іван Синиця і Михайло Стельмах // Рідна школа. – 1995. – № 4. – С. 51-56.

Жулинський М. Михайло Стельмах. З вірою в людину, з довірою до людини // Жулинський М. Українська література: творці і твори: учням, абітурентам, студентам, учителям. – К.: Либідь, 2011. – С. 763-771.

Зачарований людською красою: До 100-річчя від дня народження М.П. Стельмаха // Календар знаменних і пам'ятних дат. – 2012. – № 2. – С. 66-75.

Ідея безсмертя народу і торжества правди в романі Михайла Стельмаха «Правда і кривда» // Грибіниченко Т.О., Козачук Г.О. Вчимося писати твір з української літератури: 8-11 класи. – К.: Либідь, 2000. – С. 205-210.

Кодлюк Я.П., Одинцова Г.С. Михайло Стельмах // Я.П. Кодлюк, Г.С. Одинцова. Сто двадцять розповідей про письменників: Довідник для вчителя початкових класів. – К.: Наш час, 2006. – С. 137-139.

Конончук Т.І. Стельмах Михайло // Живиця: Хрестоматія укр. літ. ХХ ст.: У 2 кн. – Кн. 2 / За ред. М.М. Конончука; Упоряд. М.М. Конончук та ін. - К.: Твім інтер, 1998. – С.82-87.

Марко В. Людина і революція: Роман М. Стельмаха "Кров людська – не водиця" //... І вічна таїна слова: Аналіз великого епічного твору: Посібник для вчителя /Авт. В.П. Марко та ін. – К.: Рад. шк., 1990. – С. 128-163.

Михайло Стельмах // Кодлюк Я.П., Одинцова Г.С. Сто двадцять розповідей про письменників: Довідник для вчителя початкових класів. – К.: Наш час, 2006. – С. 137-139.

Михайло Панасович Стельмах // Усі цитати до творів з української літератури. 5-12 класи /Укладач Н.В. Курганова. – Харків: Торсінг плюс, 2006. – С. 365-372.

Солод Ю. Добро і зло в прозі Михайла Стельмаха // Солод Ю. Українська література: Конспект. – К.: Козаки, 1996. – С. 301-305.

Сом М. «Вмирати вмирай, а жито сій»: До 100-річчя від дня народження Михайла Стельмаха // Літературна Україна. – 2012. - 24 травня. – С. 5.

Сом М. Ішов до правди: Згадуючи Михайла Стельмаха // Україна. –1992. – № 13.–С. 20-21.

Стельмах Михайло // Новий довідник: Українська мова та література. – К.: ТОВ «Казка», 2005. – С. 801-803.

Стельмах Михайло // Письменники Радянської України. 1917-1987: Біобібліографічний довідник / Укл. В.К. Коваль, В.П. Павловська. – К.: Рад.письменник, 1988. – С. 566.

Стельмах Михайло Панасович // Провідники духовності в Україні: Довідник / За ред. І.Ф. Кураса. – К.: Вища шк., 2003. – С. 311-312.

Штонь Г. Михайло Стельмах // Історія укр. літератури: В 2 т. Т. 2: Рад. література. – К.: Наук. думка, 1988. – С. 601-613.

Уроки

Мехх А. Формування літературних компетенцій за допомогою інформаційних технологій та інтернет-ресурсів: Система уроків за повістю Михайла Стельмаха "Гуси-лебеді летять" // Дивослово. – 2009. – № 6. – С. 15-21.

Інтернет-ресурси

<http://www.ukrlit.vn.ua/biography/stelmah.html> - Михайло Стельмах: біографія.

<http://uk.wikipedia.org/wiki/> - Стельмах Михайло Панасович. Вікіпедія.

<http://www.ukrlib.com.ua/bio/printout.php?id=291> - Михайло Стельмах: біографія.

[http://stelmakh.com.ua/stelmah mp biografija.html](http://stelmakh.com.ua/stelmah_mp_biografija.html) - «Душа, розпластана на пласі...»: Про Михайла Стельмаха (Фонд Михайла и Ярослава Стельмахів).

<http://www.parta.com.ua/ukr/stories/writers/36/> - Біографія: Михайло Стельмах.

<http://www.parta.com.ua/ukr/stories/view/74/> - Михайло Стельмах «Гуси-лебеді летять...».

<http://www.parta.com.ua/ukr/composition/view/894/> - Українська родинна педагогіка у повісті М. Стельмаха "Гуси-лебеді летять".

http://librportal.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=517&Itemid=55 - Стельмах М.П. Методично-бібліографічні матеріали.

<http://www.ebk.net.ua/Book/synopsis/biografii/part3/027.htm> - Біографія, життєпис, творчість Михайла Стельмаха.

<http://photo.ukrinform.ua/ukr/current/photo.php?id=126948> -
Михайло Стельмах: біографія.

<http://vsiknygy.net.ua/person/19112/> - Михайло Стельмах:
літературне айдідо подільського одесита.

<http://www.vippo.lutsk.ua/index.php?pagename=stelmah> -
«Син Подільської землі, співець її краси і слави»
(А.М. Подолинний): До 100-річчя від дня народження
Михайла Панасовича Стельмаха, українського
письменника.

Зміст

Біографія письменника.....	3
Максим Рильський. Михайлові Стельмаху.....	8
Твори М. Стельмаха.....	9
Про життя і творчість.....	10
Уроки.....	13
Інтернет-ресурси.....	14